Skjal sótt af '0000000000' dags: 10.11.2026

Minjastofnun Íslands

The Cultural Heritage Agency of Iceland

Minjavörður Reykjavíkur og nágrennis

Suðurgata 39
101 Reykjavík

(354) 570 13 00

www.minjastofnun.is

Kennitala: 440113-0280

Kópavogsbær

Fannborg 2
200 Kópavogur

Reykjavík 29. apríl 2022
*MÍ*202203-0050/ 6.09 / 0875

Henny Hafsteinsdóttir
Minjavörður Reykjavíkur og nágr.
henny@minjastofnun.is

Efni: Vatnsendahæð - Vatnsendahvarf – Deiliskipulag – Forkynning

Með bréfi dagsett 10. mars 2022 óskaði Guðmundur G. Gunnarsson ritari skipulagsdeildar eftir umsögn Minjastofnunar Íslands um tillögu að nýju deiliskipulagi Vatnsendahæðar í Vatnsendahvarfi til forkynningar á vinnslustigi. Gögn voru sótt á heimasíðu Kópavogsbæjar www.kopavogur.is. Deiliskipulagstillagan var unnin af Arkþing Nordic, dagsett 11.02.2022. Gert er ráð fyrir nýju íbúðahverfi á 29 ha. svæði sem liggur að mörkum Reykjavíkur, Kórahverfis og Hvörfum í Vatnsenda.

Í 16. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 segir:

> Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi. Minjastofnun Íslands setur reglur um lágmarkskröfur sem gera skal til skráningar fyrir hvert skipulagsstig og er heimilt að gera samkomulag við skipulagsyfirvöld um framvindu skráningarstarfsins enda sé tryggt að því verði lokið innan hæfilegs tíma.

Skráning húsa og mannvirkja

Samkvæmt Fasteignaskrá eru húsin á svæðinu byggð á árunum 1929 – 1998 og falla því ekki undir lög um menningarminjar nr. 80/2012. Ekki er farið fram á húsakönnun vegna ofangreinds deiliskipulags.

Fornleifaskráningar

- Fyrir liggur fornleifaskráning *Fornleifaskrá Kópavogs – Endurskoðuð*, unnin af Bjarna F. Einarssyni árið 2019. Minjastofnun veitti umsögn um deiliskipulagslýsingu fyrir ofangreint deiliskipulag dagsett 8. júní 2021 þar sem stuðst var við þá fornleifaskráningu, en í henni er einungis ein fornleif skráð

Vakin er athygli á því að skv. 51 gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 eru ákvarðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnsýslustigi og ekki kæranlegar til æðra stjórnvalds. Jafnframt er vakin athygli á því að skv. 21. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 getur aðili máls óskað eftir skriflegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slíkur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal bera fram innan 14 daga frá því að aðila var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 10.11 2026

innan skipulagssvæðis, rúst (42) sem merkt er MV-9 á aðalskipulagsuppdrætti.

- Í febrúar 2022 barst stofnuninni fornleifaskráning *Arnarnesvegur 3. áfangi – Deiliskráning og fornleifarannsókn*, unnin af Fornleifastofnun Íslands, skýrsla nr. FS864-21401. Sú skráning var unnin í tengslum við deiliskipulag Arnarnesvegar 3. áfanga, sem liggur meðfram norðvestur mörkum ofangreinds deiliskipulags. Samkvæmt þeirri skráningu má sjá að innan skipulagssvæðis er einnig skráð og uppmæld fornleif Vatnsendavegur (215:007).
- Að lokum liggur fyrir fornleifaskrá *Arnarnesvegur í Kópavogi – mat á umhverfisáhrifum – Fornleifakönnun*, unnin af Fornleifastofnun Íslands, skýrsla nr. FS172-02041, útgefin árið 2002. Samkvæmt þeirri skráningu er ein fornleif til viðbótar skrásett innan ofangreinds deiliskipulags, garðlag (GK-215:004).

Áhrif skipulags á fornleifar á svæðinu

Rúst við Álfkonuhvarf (42)/(MV-9):

Í umsögn Minjastofnunar dagsett 8. júní 2021, vegna deiliskipulagslýsingar segir meðal annars: *„Setja skal inn uppmælingu af fornleifum inn á deiliskipulagsuppdrátt. Um aldursfriðaðar fornleifar gildir 15 m friðhelgi útfrá ystu mörkum minja og komi til framkvæmda innan þeirra marka þarf leyfi Minjastofnunar.“*

Minjastofnun gerir athugasemd við að uppmælingar af þessari fornleif hafa ekki verið settar inn á deiliskipulagsuppdráttinn. Minjastaður er merktur inn á skipulagsuppdráttinn sem punktur með 15 metra friðhelgunarsvæði. Þegar uppmælingar úr fornleifaskráningunni eru bornar saman við skipulagsuppdrátturinn, má sjá að punkturinn er staðsettur um það bil 150 metra frá hinni réttu staðsetningu rústarinnar á svæðinu. Samkvæmt skipulaguppdrættinum lendir rústin ásamt 15 metra friðhelgunarsvæði hennar, inn á svæði þar sem fyrirhugað er að leggja veg, göngustíg, ofanvatnslausnir og lóðir/byggingareiti.

Vatnsendavegur (215:007):

Samkvæmt fornleifaskráningunni er vegurinn merktur inn á herforingjaráðskort frá árinu 1909 og telst hann því friðaður sbr. 3. gr. laga um menningaminjar nr. 80/2012. Vegurinn lá á milli Breiðholts og Vatnsenda og var hann rakin um 180 metra við skráninguna. Hluti hans mun hverfa vegna framkvæmda við Arnarnesveg, en um það bil 80 metra kafli hans liggur innan ofangreinds deiliskipulagssvæðisins, þar af um 50 metrar innan merktra lóðamarka/byggingareita. Gamli vegurinn liggur einnig mjög nærri fyrirhugaðri gönguleið sem mun þvera Arnarnesveg þar sem áætlað er að leggja gönguleið í tvær áttir inn á svæðið.

Minjastofnun gerir ekki athugasemd við að sá hluti Vatnsendavegar sem lendir innan lóðamarka skv. deiliskipulagi muni víkja vegna framkvæmdanna. Stofnunin bendir þó á að tækifæri felast í því að nýta þennan gamla veg sem hluta af nýjum gönguleiðum á svæðinu og tengja þannig saman sögu svæðisins við nýja íbúabyggð.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 10.11 2026

Garðlag (GK-215:004):
Samkvæmt fornleifaskráningunni er um að ræða tvö samsíða garðlög, um það bil 40 metra löng, með 6 og 12 metra á milli þar sem má sjá steinsteypuleifar. Hvorki er getið um hlutverk né aldur þessara minja í skráningunni. Starfsmenn Minjastofnunar fóru á vettvang þann 19. apríl 2022. Í ljós kom þriðja garðlagið og voru þau öll mæld upp með nákvæmu GPS tæki. Í nágrenninu mátti sjá nokkra stagsteina milli garðlaga, Minjastofnun telur líklegt að garðlögin tengist útvarpsmöstrum og er því ekki um fornleifar að ræða sbr. 3. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Aðrar minjar á svæðinu:
Í vettvangsferðinni rákust starfsmenn stofnunarinnar á fleiri minjar á svæðinu sem ekki koma fram í fyrirliggjandi fornleifaskráningum. Eldri loftmyndir af svæðinu sýna einnig að mikið er af minjum á fyrirhuguðu deiliskipulagssvæði sem ekki hafa verið kannaðar og óljóst um hverskonar minjar er að ræða. Þrátt fyrir að stofnunin telji líklegast að flestar minjarnar séu yngri en 100 ára er þó ekki hægt að fullyrða það út frá fyrirliggjandi gögnum.

Í ljósi þessara nýju upplýsinga og þess ósamræmis sem komið hefur fram í fyrirliggjandi fornleifaskráningum um fornleifar á svæðinu, telur stofnunin mikilvægt að ganga þurfi úr skugga um hvort fleiri fornleifar séu á fyrirhuguðu deiliskipulagssvæði áður en deiliskipulagstillagan verði afgreidd. Minjastofnun er að kanna heimildir um svæðið og hafa ekki öll gögn borist stofnuninni að svo stöddu. Ef í ljós kemur að á svæðinu séu heimildir um fornleifar sem hafi yfirsést við skráningu fornleifa, gæti farið svo að stofnunin fari fram á uppfærslu fyrirliggjandi fornleifaskráningar sbr. Reglur um skráningu jarðfastra menningarminja vegna skipulags og framkvæmda nr. 620/2019.

Varðandi Rúst við Álfkonuhvarf (42)/(MV-9) fer stofnunin fram á að fyrirliggjandi uppmælingar af rústinni verði færðar inn á deiliskipulagsuppdráttinn. Í fyrirliggjandi skipulagstillögu var ætlunin að varðveita þessa rúst og skipuleggja opið útivistasvæði við hana. Í ljósi þess að rústin hefur verið staðsett ranglega á skipulagsuppdráttinn, leggur stofnunin til að skipulagið verði endurskoðað í samræmi við hina réttu staðsetningu hennar. Þannig mætti halda í fyrri áætlanir um útivistasvæðið þrátt fyrir nýja staðsetningu þess. Um aldursfriðaðar fornleifar gildir 15 m friðhelgi út frá ystu mörkum minja sbr. 22. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012. Komi til framkvæmda innan þeirra marka þarf leyfi Minjastofnunar. Fari svo að Kópavogsbær kjósi heldur að halda skipulaginu óbreyttu á því svæði þar sem rústin er staðsett, mun Minjastofnun fara fram á rústin verði rannsökuð áður en til framkvæmda kemur sbr. 23. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Skjal sótt af '0000000000' dags: 10.11 2026

Varðandi Vatnsendaveg fer stofnunin einnig fram á að fyrirliggjandi uppmælingar af veginum verði færðar inn á deiliskipulagsuppdráttinn. Minjastofnun gerir ekki athugasemd við að sá kafli Vatnsendavegar sem lendir innan lóðamarka skv. deiliskipulagi muni víkja vegna framkvæmdanna. Vegurinn hefur verið skráður og mældur með nákvæmu GPS tæki og telst það fullnægjandi rannsókn.

Virðingarfyllst,

Henny Hafsteinsdóttir
Minjavörður Reykjavíkur og nágr.

Afrit sent:
Skipulagsstofnun (skipulag@skipulag.is)